

Рецензия

от проф. д-р Огнян Константинов

за дисертационния труд на Мария Станимирова Василева на тема
*„Клавирните триа на Любомир Пипков, Лазар Николов и Иван
Спасов – изпълнителски прочит”*

за присъждане на образователната и научна степен „доктор” в
професионално направление 8.3 „Музикално и танцово изкуство

Биографични данни за докторанта

Мария Василева завършва музикалното си образование в родния си град Варна през 2009 г. В НМА е студент на проф. Анатоли Кръстев по виолончело и на проф. д-р Георгита Бояджиева-Николова по камерна музика. Завършва висшето си образование през 2013 г. със степен „бакалавър”, през 2014 г. получава степен „магистър”. По време на своето обучение печели редица награди от международни конкурси – като „Надежди, майстори, таланти” - Добрич, „Светослав Обретенов” - Провадия, „Музиката и земята” - София и др. Прави впечатление участието на Мария Василева в множество майсторски класове по виолончело и камерна музика – сред тях искам да отбележа тези на Давид Герингас, Хатго Байерле, Ян Талих, Александър Хулсхоф и Роберт Коен. Свири в различни камерни и симфонични оркестри още от ученическите си години, сред тях са Варненската филхармония, по-късно оркестърът на „Класик ФМ” и Софийската филхармония. В момента е член на симфоничния оркестър на БНР. През изминалите години участва многократно във фестивали у нас и в чужбина – ММФ „Варненско лято”,

Европейски музикален фестивал, Софийски музикални седмици, „ppIANISIMO” и др. Започва редовната си докторантура през 2015 г., с научен ръководител проф. Георгита Бояджиева-Николова. Понастоящем е хоноруван асистент по камерна музика в НМА „Проф. Панчо Владигеров”.

Дисертационният труд представен от Мария Василева е с обем от 134 страници, включва въведение, четири глави, заключение, обобщение на приносите на труда, библиография, списък с художествено-творческите прояви, и като приложение партитурата на “Intermezzo per tre” на Лазар Николов. Трудът е добре структуриран и подреден, има естествена връзка между разглежданата проблематика в главите. Представените художествено-творчески прояви са тясно свързани с тематиката на труда, и са убедителна основа за направените изводи, заключения и предложения.

Във **въведението** авторът прави кратко историческо проследяване на развитието на клавирното трио в българската музика, както и на връзката между поколенията композитори, които творят за този ансамбъл. Ясно формулирани са задачата, целта и методът на изследването.

Първата глава на труда е посветена на клавирното трио на Любомир Пипков и на ранните му камерни произведения. Описани са най-характерните черти на музикалния език на Пипков през двайсетте години на XX век – широката мелодична линия, търсенето на темброви нюанси (стр.8). Специално е подчертан индивидуалният почерк на Пипков при цитирането на народни източници, оформянето и представянето им чрез инструментариума, методите и подхода на западноевропейските музикални традиции. В тази глава е отделено подобаващо място на сложните метроритмични структури използвани от Л. Пипков (стр.10,11), както и на

взаимовръзката между равноделни и неравноделни размери в творчеството му. Фокус на изследването на Мария Василева е триото за цигулка, виолончело и пиано на Любомир Пипков. Произведението е анализирано точно, като са изведени най-важните музикални, ансамблови и изпълнителски проблеми. Направените предложения за разрешаването им показват разбиране и правилен изпълнителски подход към проблематиката (стр.15-18,30,31). Предложените примери точно онагледяват коментираните проблеми (стр.14,19,22,31). Смятам, че направените заключения и предложения са обективни и конкретни, основават се на личния изпълнителски опит на докторантката с това произведение и биха били интересни и полезни за изпълнителите и почитателите на творчеството на Любомир Пипков.

Втората глава разглежда развитието на композиционните техники и език през ХХ век. Направена е връзка между развитието на западноевропейската музика и новата генерация авангардни български композитори – К. Илиев, Л. Николов, Г. Тутев, В. Казанджиев, И. Спасов. Коментирани са камерни произведения, които показват новата музикална естетика и език в българската музика (стр.43).

Третата глава е посветена на Иван Спасов, творец с ярко изразен музикален стил и език. Показани са някои от най-характерните черти на неговия музикален изказ – отношението му към звука (богатството на темброви комбинации и нюанси, нестандартни начини на звукоизвличане), принципите на атоналността и сонорната техника (стр.45,46) и произтичащите от тях „мобилни структури”. Обърнато е внимание на характерното за Иван Спасов цитиране на българския фолклор – чрез модерните композиционни техники и своеобразна импровизационност.

Център в тази глава е „Трио за цигулка, виолончело и пиано” (1981 г.). Докторантката прави отличен анализ на структурата на произведението, което ѝ позволява да изведе основните, най-важни музикални и ансамблови проблеми. Такива са смисловата организация на импровизационните елементи, преходът от импровизационна към ритмична мобилна структура, точното изпълнение на ярките сонорни ефекти, полифоничното провеждане. Предложените примери (пр.8-13) подкрепят изводите и препоръките на Мария Василева. За отбелязване е, че докторантът многократно е изпълнявал произведението, факт, който допринася за коректността и точността на предложените решения.

Четвъртата глава разглежда основните елементи на композиционните и изразни средства в музиката на Лазар Николов (стр. 79). Докторантът отбелязва търсеното от композитора национално звучене без пряк фолклорен тематизъм (стр.76) - постигнато чрез комбиниране на европейски композиционни техники и български ритмични структури. Мария Василева прави кратък анализ на едни от най-интересните камерни произведения на Лазар Николов – струнни квартети №1 и №2. Показано е отношението на композитора към музикалната форма и формообразуването (стр.80), към тембъра и връзката му с идеята за програмност (стр.82). Всички направени констатации и изводи на докторанта служат като отправна точка при анализа на клавирното трио “Intermezzo per tre” на Лазар Николов, което е и основния изследователски фокус на главата. Докторантът коментира връзката между името на произведението и структурата му – микроструктури, бързо протичащи през различните инструменти (пр.№14, 15,16). Изведени са най-важните ансамблови и инструментални проблеми, произтичащи от тематизма и структурата на произведението – точен характер

на щриха (стр.88), ансамблово изравнена артикулация и организация на метричните микроструктури, точно изпълнение на ритмичните съотношения, интонационното и метроритмично единство между инструментите при имитационни провеждания (стр.94). На стр.101 са предложени интересни таблици, представящи графично схемата на произведението. Смятам, че тази глава има специална тежест в цялата дисертация.

Представената **библиография** включва 29 български и 7 чуждестранни заглавия, 7 статии, 3 интернет сайта, както и 5 интервюта и документални записи. Използваната литература включва трудове на най-известните български музиколози и композитори.

Художествено-творческата дейност на Мария Василева включва концертната ѝ дейност от 2013 г. до 2019 г., като трябва да се отбележи, че клавирните триа на Любомир Пипков и Иван Спасов са изпълнявани многократно. Звукозаписната дейност на докторанта започва през 2015 г., и включва както музика от Й. С. Бах, Л. ван Бетовен и Я. Сибелиус, така и съвременна музика (Стивън Гарднър). Докторантът има три публикации по темата на дисертацията.

В **заключение** мисля, че дисертационният труд „Клавирните триа на Любомир Пипков, Лазар Николов и Иван Спасов – изпълнителски прочит” на Мария Василева е интересен и добре поднесен. За мен най-важен принос на работата е фактът, че коментираните произведения за първи път са обект на изследване, и то през призмата на изпълнителския подход и свързаната с него инструментална и ансамблова проблематика. Предложените конкретни изпълнителски решения ще облекчат усилията и трудностите при

прочитането и усвояването на произведенията от младите изпълнители. Сигурен съм, че този труд ще е от полза на всеки музикант или почитател на българската музика, който има интерес към произведенията на Любомир Пипков, Иван Спасов и Лазар Николов.

Въз основа на всичко написано дотук, предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор” в професионално направление 8.3 „Музикално и танцово изкуство на Мария Станимирова Василева.

проф. д-р Огнян Константинов